

Hoofdstuk 9. Het budget veilige kindertijd

Om als volwassene autonoom door het leven te kunnen gaan moeten mensen een veilige kindertijd hebben doorgemaakt. Kinderen moeten kunnen opgroeien in een veilige, liefdevolle en warme omgeving. Een veilige kindertijd is niet alleen belangrijk voor het toekomstperspectief waarin kinderen opgroeien. Ook in het hier en nu moeten kinderen een goede en waardevolle kindertijd kunnen beleven. Een veilige kindertijd is een basisbehoefte die internationaal is erkend en neergeschreven in het internationaal verdrag inzake de Rechten van het Kindⁱ. Wanneer spreken we nu van een veilige kindertijd en wat is hiervoor minimaal nodig? Doyal & Goughⁱⁱ verwijzen hiervoor naar de viervoudige classificatie van psychosociale noden van kinderen die de Wereldgezondheidsorganisatie formuleerdeⁱⁱⁱ. Volgens de WHO hebben alle kinderen nood aan een liefdevolle en veilige omgeving die wordt gekenmerkt door een stabiele, continue, betrouwbare en sterke affectieve band met hun ouders en opvoeders. Verder hebben kinderen behoefte aan nieuwe ervaringen om zich cognitief, emotioneel en sociaal te kunnen ontwikkelen. Ten derde hebben kinderen ook behoefte aan lof, erkenning en positieve feedback, gekaderd binnen duidelijke afspraken. Tenslotte is het belangrijk dat kinderen naar gelang hun mogelijkheden leren om gradueel hun verantwoordelijkheden uit te breiden, een leerproces dat moet leiden naar meer zelfstandigheid en autonomie.

Men kan hierbij opmerken dat de eerste drie noden niet alleen gelden voor kinderen maar ook voor volwassenen. Toch opteren we ervoor om een aparte korf voor kinderen uit te werken omwille van twee redenen. Ten eerste veronderstelt de invulling van deze noden totaal verschillende producten en diensten al naargelang het om kinderen of jongeren, dan wel om volwassenen gaat. Een tweede argument halen we uit de focusgroepen. Hierin gaven lage inkomensgezinnen te kennen dat zijzelf vaak een gemis hebben ervaren in hun kindertijd en hierdoor erg veel belang hechten aan het gezin. Ze willen het gezin zijn dat ze hebben gemist in hun kindertijd. Ze dromen van een gelukkig en stabiel gezin en willen koste wat kost hun kinderen een mooie toekomst geven.

Net zoals dit het geval is voor de andere korven, gaan we bij het uitwerken van deze korf zoveel als mogelijk normatief te werk. We vertrekken dus niet van het feitelijk gedrag en de concrete handelingen van kinderen en jongeren, maar wel van de onderliggende noden en behoeften in deze leeftijdsgroep. De richtlijnen en aanbevelingen waarop we ons baseren zijn terug te vinden in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en regionale wetgeving. Omdat normatieve standaarden niet altijd concreet en volledig zijn, betrokken we experts op het vlak van jeugdbeleid. Via een Delphi bevraging zijn we gekomen tot een verantwoorde en beargumenteerde korf « veilige kindertijd ».

Opdat kinderen gezond en wel kunnen opgroeien moeten bepaalde voorwaarden zijn vervuld. De belangrijkste voorwaarden zijn van immateriële en affectieve aard (begrip, genegenheid of bescherming). Wij zijn vooral geïnteresseerd in de materiële voorwaarden die aanwezig moeten zijn om ervoor te zorgen dat een kind daadwerkelijk een veilige kindertijd kan doormaken.

Het is belangrijk dat de ouders en familieleden genegenheid en bescherming kunnen bieden, en voor en samen met het kind een aantal dingen kunnen ondernemen. Dit hoeven geen grootse en dure dingen te zijn. Toch worden er in de korf « veilige kindertijd » een aantal zaken opgenomen die wel geld kosten omdat ze in onze maatschappij als normaal worden ervaren. We voorzien een budget waarmee alle gezinnen tweewekelijks samen een betalende sportactiviteit (zwemmen) kunnen

ondernemen (zie Hoofdstuk 2). Daarnaast nemen we de kost mee van één daguitstap per jaar naar bijvoorbeeld een speeltuin, een dierentuin of een subtropisch zwembad. We veronderstellen dat de gezinnen een picknick voorzien als maaltijd maar nemen wel de prijs mee van twee drankconsumpties.

De leefwereld van kinderen en jongeren is ruimer dan het gezin. Ze gaan naar school, de jeugdbeweging, sportclub of het jeugdhuis. Volwaardig kunnen participeren aan sociale activiteiten is belangrijk in hun groeiproces. Kinderen leren hoe ze zich dienen te gedragen in andere settings en bouwen er sociaal kapitaal op. In het kinderrechtenverdrag wordt het recht van kinderen om met anderen samen te komen, verenigen op te richten of er zich bij aan te sluiten, expliciet vermeld. In dit kader berekenen we voor ieder kind in het lager onderwijs de kostprijs om thuis zijn verjaardag te kunnen vieren. Als kinderen wat ouder worden, is uitgaan één van de manieren om vriendschappen te sluiten, te onderhouden en om een partner te zoeken. Met het oog hierop voorzien we in deze korf voldoende zakgeld zodat jongeren kunnen fuiven of op café gaan (zie verder). Verder voorzien we voor iedere jongere een eenvoudige smartphone met abonnement. In het budget voor het onderhouden van sociale relaties is een laptop met internetabonnement opgenomen die jongeren de mogelijkheid geeft om met hun vrienden te communiceren.

Om jongeren voldoende stimuli te geven om te leren en nieuwe ervaringen op te doen, rekenen we de kosten mee die verbonden zijn aan het onderwijs. Voor kinderen in het kleuter- en lager onderwijs zijn de onderwijskosten in Vlaanderen wettelijk beperkt en nemen we de kost mee van de scherpe en minder scherpe maximumfactuur. De scherpe maximumfactuur omvat activiteiten zoals toneelbezoek, sportactiviteiten en schooluitstappen van één dag. Ook materialen die kinderen via de school moeten aankopen, vallen hieronder (bv. verplicht schoolabonnement op tijdschrift). De minder scherpe maximumfactuur omvat de buitenschoolse uitstappen voor één of meerdere dagen (deels) tijdens de schooluren. Voor de berekening van de schoolkosten in het Franstalig onderwijs in Brussel en Wallonië waar de maximumfactuur niet van toepassing is, baseren we ons op studiekostenonderzoek. Naast de kosten voor verplicht studiemateriaal en activiteiten, voorzien we voor alle gezinnen met kinderen in het kleuter- of lager onderwijs een beperkt budget voor middagopvang. Niet alle scholen rekenen deze kostprijs door, maar veel scholen wel. Daarnaast voorzien we voor alle schoolgaande kinderen van het kleuter-, lager en secundair onderwijs een boekentas, een lunchbox, een koekendoos, een isoleerfles en een turnzak. Voor de kinderen in het lager en secundair onderwijs voorzien we extra: een pennenzak, turnkleding, kaftpapier, mappen, een bureau en een bureaustoel.

De kosten in het secundair onderwijs en het hoger worden niet beperkt door een maximumfactuur, ook niet in Vlaanderen. Hiervoor gelden dan ook geen voorgeschreven richtlijnen. Voor het bepalen van een referentiebudget baseren we ons op gemiddelde reële uitgaven via studiekostenonderzoek. Voor studenten aan het hoger onderwijs berekenen we zowel de strikte als de ruime studiekosten. Strikte studiekosten hebben rechtstreeks te maken met de studie, bijvoorbeeld het inschrijvingsgeld of de kosten van studieboeken. De ruime studiekosten gaan meer over het student zijn op zich en omvatten de verplaatsingskosten van en naar de campus, de huur van een studentenkamer en de inrichting ervan. Ook uitgaven voor een nieuwe boekentas, pennenzak, bureaulamp of bureaustoel behoren tot deze categorie. Voor de verplaatsingskosten van kotstudenten wordt de aankoop en het onderhoud van een tweedhandsfiets in rekening gebracht en de prijs van tien multi (Campus) kaarten van de NMBS voor een gemiddeld afgelegd traject. Voor pendelstudenten wordt de prijs van een

studentenabonnement gerekend, eveneens op basis van een gemiddeld afstand van en naar de campus. De huisvestingskosten van kotstudenten worden berekend op basis van de gemiddelde prijs voor een privé-kamer met een lavabo met warm en koud water, verhuurd voor 12 maanden. Daarnaast tellen we nog een budget voor poetsmateriaal, de afschrijfkost van kookuitrusting, beddengoed, een nachtlampje en wekkerradio en enkele dingen om het kot te verfraaien zoals een plant, kaarsjes, een lamp en een extra (bezoekers)stoel.

Ook spel en cultuur zijn nodig opdat kinderen en jongeren zich ontplooien. Hiervoor berekenen we de kostprijs om kinderen te laten deelnemen aan het georganiseerde en niet georganiseerde vrijetijdsaanbod. Dit kan bijvoorbeeld gaan om een klassieke jeugdbeweging die een gevarieerd aanbod aan activiteiten aanbiedt, of de deelname aan een sportvereniging. We berekenen de kostprijs om te voetballen in clubverband: inschrijvingsgeld, sporttas, wedstrijd-, en trainingskleding en een consumptie na match. Dit budget volstaat eveneens voor het lidmaatschap, uniform en kamp van een jeugdbeweging. Jongeren kunnen dit verenigingsbudget ook aanwenden voor andere activiteiten, zoals samen gaan schaatsen, zwemmen of een creatieve workshop volgen.

Een evenwichtig aanbod aan speelgoed zorgt ervoor dat kinderen zich verstandelijk, lichamelijk en sociaal-emotioneel kunnen ontwikkelen. Speelgoed dient niet enkel om te leren maar ook om zich te ontspannen en wordt cadeau gedaan bij speciale gelegenheden en feesten. We voorzien drie keer per jaar een budget om speelgoed te kopen dat de ontwikkeling stimuleert. Ook cultuur is een belangrijk aspect in het opdoen van nieuwe ervaringen en kan breed worden ingevuld. Zowel een bezoek aan een bioscoop, een muziekoptreden, een theatervoorstelling of tentoonstelling komen hiervoor in aanmerking. We voorzien voor de groep 6 tot 18-jarigen een budget om twee keer per jaar een bioscoop te bezoeken en twee keer per jaar een culturele voorstelling bij te wonen.

Om kinderen aan te sporen om gradueel meer verantwoordelijkheden op te nemen kan zakgeld een goed instrument zijn. Zakgeld kan onderdeel uitmaken van de financiële opvoeding als het niet enkel dient om de 'leuke' uitgaven te betalen maar ook meer 'noodzakelijke' uitgavenposten, zoals kleding. Daarnaast kan zakgeld worden ingezet om te leren sparen. Uiteraard is het belangrijk dat ouders in gesprek gaan met kinderen^{iv}. Om het bedrag van het zakgeld te bepalen kijken we naar de wettelijke bedragen die de overheid uitkeert aan kinderen en jongeren die verblijven in de Bijzondere Jeugdbijstand. Vanaf de leeftijd van 14 jaar tellen we hierbij een extra bedrag om uit te gaan. We gaan ervan uit dat 14 tot 15 jarigen twee keer per jaar naar een fuif gaan en 16 tot 18 jarigen enkele keren per maand.

Ten slotte voegen we ook een normatief budget toe voor kinderopvang voor kinderen jonger dan 12 jaar vanuit het principe dat iedereen toegang moet kunnen hebben tot kinderopvang. Ook ouders die momenteel niet actief zijn op de arbeidsmarkt kunnen nood hebben aan kinderopvang om verschillende redenen, bv. om te solliciteren, zich bij te scholen of vrijwilligerswerk uit te voeren. Naast de economische functie wordt ook de educatieve functie van kinderopvang alsmaar belangrijker bevonden, in het bijzonder voor kinderen die in kansarmoede opgroeien. Daarom wordt in de referentiebudgetten voor gezinnen met jonge kinderen (tussen 0 en 11 jaar) waarvan de ouder(s) niet actief zijn op de arbeidsmarkt een budget opgenomen dat toelaat om één dag per week gebruik te maken van kinderopvang. Voor ouders die voltijds werken, wordt daarenboven een extra budget opgenomen om ook op de andere werkdagen gebruik te kunnen maken van kinderopvang. Ook ouders die geen beroep kunnen doen op informele opvang moeten immers de mogelijkheid hebben om hun

job uit te oefenen. Dit zorgt ervoor dat de referentiebudgetten inclusief kinderopvang, een stuk hoger liggen voor de typegezinnen waarvan de ouder of beide ouders actief zijn op de arbeidsmarkt in vergelijking met deze van gezinnen met jongere kinderen zonder beroepsactieve volwassenen. Wanneer referentiebudgetten worden gebruikt in de individuele hulpverlening wordt aangeraden om de reële kinderopvangkosten in rekening te brengen, gezien de grote individuele verschillen in de minimale behoefte aan formele kinderopvang. De minimaal noodzakelijke kost varieert immers naargelang de specifieke gezinssituatie, het type job/activiteit, het aantal werkuren, de aanwezigheid van een sociaal netwerk, het type opvang, enzovoort.

ⁱ Verenigde Naties (1989). *Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989. Officiële Nederlandse vertaling gevonden op https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/kinderrechtenverdrag_nederlandse_vertaling.pdf.

ⁱⁱ Doyal, L., & Gough, I. (1991). *A theory of human need*. Houndmills: Palgrave Macmillan.

ⁱⁱⁱ WHO (1982). *Manuals on Child Mental Health and Psychosocial Development*. Geneva: WHO.

^{iv} Cornelis, I., & Storms, B. (2014). *Overzicht van het onderzoek 'Financieel risicogedrag bij jongeren'*. Geel: CEBUD.